

«Креативне програмування» (Lazarus), «Блочне програмування», «Бази даних». URL: <http://surl.li/aceyd>.

6. Пасічник О. Інформатика. 10-11 клас базовий модуль, вибіркові модулі «Креативне програмування», «Графічний дизайн», «Веб-технології», «Бази даних». URL: <http://surl.li/acdbl>.

7. Морзе Н., Барна О. Інформатика. 7 клас. URL: <http://surl.li/accnx>; Інформатика. 8 клас. URL: <http://surl.li/accmt>.

8. Ривкінд Й.Я. Інформатика. 7 клас. URL: <http://surl.li/accrf>; Інформатика. 8 клас. URL: <http://surl.li/accrn>.

Коцур Т.О.,

методист науково-методичного центру
предметів природничо-математично
та інформаційно-технологічної галузей
КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»
e-mail: tana_kocur@ukr.net

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я» У 2023/2024 Н.Р.

Державний стандарт базової середньої освіти визначає для соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі (далі – СЗО) компетентнісний потенціал, що позначає здатність кожної освітньої галузі формувати всі ключові компетентності через розвиток умінь і ставлень, базові знання (додаток 15) і обов'язкові результати навчання учнів, об'єднані у чотири групи, що охоплюють споріднені загальні результати (додаток 16): турбота про особисте здоров'я та безпеку, уникання факторів ризику, реагування на фактори і діяльність, що становить загрозу для власного і суспільного життя, здоров'я, добробуту; визначання альтернативи, прогнозування наслідків, прийом рішення для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я і добробуту; усвідомлення цінностей та дотримання здорового способу життя, аналіз та оцінка наслідків і ризиків для здоров'я і суспільства; виявлення підприємливості та поведження етично для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту власного та інших осіб [3].

Головне завдання навчання основам здоров'я – вплинути педагогічними методами на свідомість і поведінку учнів шляхом розвитку у них життєвих і спеціальних навичок, сприятливих для здоров'я, безпеки і гармонійного розвитку.

Результатом навчання має бути розвиток здоров'язбережувальної компетентності здобувачів освіти у аспекті ціннісного ставлення до життя та зміцнення здоров'я, поглиблення навичок та умінь (зокрема, прийняття рішень, розв'язання проблем, творчого та критичного мислення, спілкування, самооцінки та почуття гідності, протистояння негативному психологічному впливові, подолання емоцій та стресу, розвиток співчуття і відчуття себе як громадянина), усвідомлення учнями необхідності відповідати за своє життя і здоров'я.

Особливість методики проведення уроків предмета «Основи здоров'я» полягає в тому, що оволодіння сприятливими для здоров'я і розвитку особистості життєвими навичками потребує багаторазового вправляння, насамперед у процесі групової взаємодії.

Постійної уваги вчителя заслуговує співпраця з батьками, дорослими членами сім'ї. Варто звернути увагу учнів і батьків на співпрацю під час виконання завдань, спрямованих на моделювання навичок безпечної та здорової поведінки дітей.

У 2023/2024 навчальному році вивчення предмета «Основи здоров'я» у 7-9 класах розпочинаємо за навчальною програмою, затвердженою наказом МОН від 07.06.2017 №804 [5].

З 1 вересня 2023 року учні 5-6 класів продовжать навчатися за новою освітньою програмою. Реалізація ключової освітньої реформи Нова українська школа у базовій середній школі передбачає ґрунтовне опрацювання нормативної бази, використання дієвих підходів до навчання та пошук ефективного педагогічного інструментарію [2].

Метою наймасштабнішої освітньої реформи НУШ є розвиток ключових компетентностей та якісні результати навчання школярів. Для її реалізації на законодавчому рівні видано низку нормативних документів, зокрема:

1. Стандарти освіти, якими затверджено базовий навчальний план та вимоги до обов'язкових результатів навчання.
2. Типові освітні програми, що містять типові навчальні плани та перелік модельних програм (кожна з яких містить орієнтовний зміст, види навчальної діяльності й очікувані результати) [4].

Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є розвиток особистості учня, який здатний до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, спрямованої на збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, дбає про безпеку, виявляє підприємливість та професійну зорієнтованість для забезпечення власного і суспільного добробуту.

Базовим навчальним планом визначено річний діапазон кількості годин для вивчення кожної освітньої галузі. У 5-6-х класах закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання для реалізації соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі встановлено обсяг у межах:

- **мінімального показника, який становить 70 годин;**
- **максимального – 210 годин;**
- **рекомендованого – 105 годин.**

У 5-6-х класах закладів загальної середньої освіти з навчанням мовою корінного народу або національної меншини/ з українською мовою навчання і вивченням мови корінного народу або національної меншини для реалізації соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі встановлено обсяг у межах:

- **мінімального показника, який становить 70 годин;**
- **максимального – 210 годин;**
- **рекомендованого – 70 годин.**

Згідно з **Типовим навчальним планом (Наказ МОН від 19.02.2021 року №235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти»)** діапазон тижневого навчального навантаження цієї освітньої галузі становить від 1 до 2 годин (рекомендовано – 1,5 години). Кількість годин розподілено на вивчення:

- **інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» – 1 година;**
- **Етики/Культури добросусідства/Інших курсів морального спрямування – 0,5 годин.** За вибором закладу освіти вивчається один із цих предметів або вони можуть вивчатись у межах інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» [4].

Резерв навчальних годин (різниця між рекомендованою та мінімальною кількістю годин) становить 0,5 години, який може бути розподілений між обов'язковими для вивчення та вибірковими освітніми компонентами (Навчально-методичне забезпечення) [8].

Державна служба якості освіти у співпраці з ініціативою «Система забезпечення якості освіти», що впроваджується в межах проєкту «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe), та командою підтримки реформ Міністерства освіти і науки України розробили поради щодо організації освітнього процесу в умовах воєнного стану:

- Відновлення навчання з предметів «Здоров'я, безпека та добробут» (5 клас НУШ) і «Основи здоров'я» (5-9 класи) доречно розпочинати з опрацювання або ж повторення тем, які стосуються емоційного здоров'я.

- Тематику безпечної поведінки у надзвичайних ситуаціях, допомоги собі та іншим варто повторювати з учнями відповідно до їхнього віку та потреб. Це можна робити при опрацюванні тем щодо соціального здоров'я, у яких увага присвячується вивченню чинників, що впливають на соціальний добробут людини та правил безпечної поведінки у навколишньому середовищі.

- Важливим результатом навчання за визначеними напрямками є формування в учнів життєвих умінь, зокрема щодо ухвалення рішень, розв'язання проблем, розвитку творчого та критичного мислення, комунікації, самооцінки та почуття гідності, протистояння негативному психологічному впливу, подолання негативних емоцій та стресу, а також співчуття і відчуття себе громадянином.

Незмінними залишаються два основних види оцінювання результатів навчання учнів – надання зворотного зв'язку та супроводу дітям (формувальне оцінювання) і визначення якості результатів навчання (поточне та підсумкове оцінювання) (Наказ МОН від 01 квітня 2022 р. №289 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти») [5].

Формувальне оцінювання залишається важливим засобом підтримки учнів у навчанні. Йдеться про надання усного (переважно) та письмового зворотного зв'язку, індивідуальні та групові консультації щодо допомоги у виправленні типових помилок, надання порад щодо подальшого навчання.

Підсумкове оцінювання в умовах нестабільного доступу учнів до освітнього процесу, їх стресового стану, слід здійснювати на підставі поточного оцінювання. Проведення письмових контрольних робіт з основ здоров'я не передбачено.

Реалізація освітньої траєкторії учнями може бути організована за схемою «знання» – «уміння» – «ставлення» – «життєві навички», що сприятиме формуванню мотивації учнів щодо здорового способу життя.

Використання на уроках інтерактивних вправ та онлайн-сервісів – дієвий інструмент для набуття практичних умінь і формування ставлення учнів до здорового способу життя, усвідомлення знань щодо збереження здоров'я і уникнення небезпеки (Учителю основ здоров'я – на допомогу в організації процесу навчання учнів під час карантинних заходів) [9].

Освітній процес укотре зазнає змін. Насамперед. Більш актуальними стають питання безпечного простору та освітнього

середовища для перебування учнів і працівників. МОН пропонує алгоритм дій для вчителів на той випадок, коли під час занять в школі пролунає сигнал повітряної тривоги. Алгоритм складено на основі рекомендацій ДСНС України [12].

Важливим є проведення систематичної роз'яснювальної та інформаційної роботи щодо мінної небезпеки, правил поведінки у разі виявлення небезпечних предметів. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій спільно з видавництвом «Ранок» розмістило у відкритому доступі книжку «Мінна безпека не без ПЕКА» [13].

Міністерство внутрішніх справ України запустило у Telegram чат-бот «ДійПротиНасильства» щодо протидії домашньому насильству, який надасть максимально вичерпну інформацію про домашнє насильство, підтримку та допомогу в цьому питанні [14].

Особливо актуальною у 2022/2023 н.р. буде профілактична робота щодо протидії торгівлі людьми (Лист МОН №1/3663-22 від 25.03.2022 року «Щодо запобігання торгівлі людьми в умовах воєнної агресії») [16]. Адже в умовах воєнного стану спостерігається розширення групи ризику людей, які можуть потрапити у торгівлю людьми, до неї додалися внутрішньо переміщені особи, біженці, діти без супроводу, багатодітні та малозабезпечені сім'ї, самотні матері, люди з особливими потребами, самотні люди похилого віку. А особливо прикро, що до групи ризику потрапили неповнолітні діти, адже в умовах військової агресії діти могли без батьків переміщуватися в Україні і перетинати кордон. З метою підвищення обізнаності населення про злочин торгівлі людьми в умовах воєнного стану Координатор проєктів ОБСЄ спільно з партнерами розробили чат-бот «Залишайся в безпеці» [17].

Запобігання вживання дітьми та учнівською молоддю наркотичних та психотропних речовин також повинно займати належне місце в організації освітнього процесу. Звертаємо увагу на лист МОН від 13.05.2022 №1/15119-22 «Про здійснення превентивних заходів серед дітей та молоді в умовах воєнного стану в Україні» [6].

Інтернет відіграє важливу роль в житті сучасного учня. Адже ця глобальна мережа – необмежений ресурс, який використовують як для навчання, так і для відпочинку та спілкування з друзями. Але Інтернет може бути небезпечним та становити певний ризик, особливо для дітей, тим більше в умовах воєнного стану. Корисним для використання у роботі буде буклет для освітян і батьків: «Дезінформація та правила реагування на неї», розроблений експертами освітнього проєкту #stop_sexтинг, у якому зібрані

практичні поради, як українцям вберегти себе під час гібридної війни та захистити дітей, що довгий час проводять в мережі.

Також діти отримують багато інформації з розмов батьків, телебачення або в соціальних мережах. Деякі з цих даних можуть бути неточними. Актуальними будуть вправи на розвиток медіаграмотності [19].

З огляду на існуючу загрозу психічному здоров'ю учасників освітнього процесу внаслідок збройної агресії російської федерації, команда МОН створила методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» для педагогічних працівників, психологів і соціальних педагогів закладів освіти» [20].

Російсько-українська війна змінила наше звичне життя. Освітній процес відбувається переважно в дистанційному режимі. Тому, сьогодні перед педагогом стоїть завдання – не просто навчити, дати знання з предмета «Основи здоров'я», забезпечити виконання програми, а заспокоїти, порадити, дати життєві орієнтири. Необхідно навчити дітей справлятися з невизначеністю та складністю, умінню вчитися самостійно, підтримувати фізичне та емоційне благополуччя своє власне та родини, співпереживати і дипломатично вирішувати конфлікти, допомагати дітям з числа ВПО, долучатись до підтримки ЗСУ.

Список використаних джерел та літератури

1. Міністерство освіти і науки України. Інформаційний сайт. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (16.01.2020 №463-IX). URL: <https://cutt.ly/OXrduYl>.

2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 №988-р). URL: <https://cutt.ly/PXrsKAs>.

3. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. №898. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>

4. Міністерство освіти і науки України. Інформаційний сайт. Модельні навчальні програми для 5-9 класів НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>.

5. Міністерство освіти і науки України. Інформаційний сайт. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів

5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 01 квітня 2022 р. №289. URL: <https://osvita.cv.ua/wp-content/uploads/2022/04/Dodatok-do-nakazu-MON-vid-1.04.22r.-289.pdf>.

6. Міністерство освіти і науки України. Інформаційний сайт. Лист МОН від 13.05.2022 р. №1/15119-22 «Про здійснення превентивних заходів серед дітей та молоді в умовах воєнного стану в Україні».

7. Міністерство освіти і науки України. Інформаційний сайт. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Основи здоров'я. 5-9 класи. Наказ МОН України від 07.06.2017 № 804 «Про оновлені навчальні програми для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів». URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>, <https://bit.ly/3rsvIbp>.

8. Інститут модернізації змісту освіти. Інформаційний сайт. Навчально-методичне забезпечення. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/nush/navchal-no-metodychne-zabezpechennia-5-9-kl-nush/>.

9. Учителю основ здоров'я – на допомогу в організації процесу навчання учнів під час карантинних заходів. URL: <http://surl.li/cqdbg>.

10. Психологічна допомога педагогам. Сайт ІППОЧО. URL: http://ippobuk.cv.ua/?page_id=8745.

10. Міністерство освіти і науки України. Інформаційний сайт. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 №563 «Методичні рекомендації щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні».

11. Міністерство освіти і науки України. Інформаційний сайт. Перелік підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН України для використання в 6-9 класах закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою.

URL: <https://mon.gov.ua/>

URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy-dlia-5-9-klasiv-nush/>,

підручники: URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>

URL: <https://numl.org/.908961>

електронні версії підручників:

URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/>

12. Міністерство освіти і науки України. Інформаційний сайт. Рекомендації ДСНС України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/bezpechne-osvitnye-seredovishe-yak-diyati-vchitelyam-pid-chas-zanyat-pri-ogoloshenni-signalu-povitryana-trivoga>

13. Міністерство освіти і науки України. Інформаційний сайт. Мінна безпека не без ПЕКа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/minna-bezpeka-ne-bez-peka-posibnik-dlya-ditej-pro-pravila-povedinki-z-vibuhonebezpechnimi-predmetami>

14. Міністерство внутрішніх справ України. «ДійПротиНасильства» щодо протидії домашньому насильству. URL: https://t.me/police_helpbot.

16. Міністерство освіти і науки України. Інформаційний сайт. Лист МОН №1/3663-22 від 25.03.2022 року «Щодо запобігання торгівлі людьми в умовах воєнної агресії».

17. Координатор проєктів ОБСЄ. «Залишайся в безпеці». URL: https://t.me/stay_in_safe_ua_bot.

18. «Дезінформація та правила реагування на неї». URL: <https://stop-sexting.in.ua/wp-content/uploads/2022/07/dezinformacziya-1.pdf>.

19. Вправи для формування медіаграмотності учнів. URL: <https://naurok.com.ua/vpravi-dlya-formuvannya-mediagramotnosti-uchniv-159559.html>.

20. Методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» для педагогічних працівників, психологів і соціальних педагогів закладів освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-metodichni-rekomendaciyi-persha-psihologichna-dopomoga-algoritm-dij>.

21. Ресурси дистанційного навчання для вчителів:

URL: <https://ilearn.org.ua>

URL: <https://www.ed-era.com/zno>

URL: <https://prometheus.org.ua/zno>

URL: <https://gioschool.com>

URL: <https://www.mindomo.com>

URL: <https://www.mindmeister.com>

URL: <https://coggle.it>

URL: <https://www.canva.com>

22. Інструменти взаємодії з учнями:

URL: <https://classroom.google.com>

URL: <https://www.google.com/intl/uk/docs/about/>

URL: <https://padlet.com>

23. «Організація дистанційного навчання в школі» (упорядник І. Коберник). URL: <https://cutt.ly/MynTay>.